

Viggo Hovgaard

*Malermester,
fotograf,
organist,
bilist,
sminkør,
opfinder ...
og meget mere.*

Denne artikel bygger på to artikler skrevet af Poul Christensen og er tidligere bragt i "Hanen", Støvring kommunes lokalhistoriske forenings blad. Redigering og tilføjelser er foretaget af Niels Nørgaard Nielsen.

Der findes mennesker, som skiller sig ud fra normen i det samfund de lever i. Kreative folk, der er åbne over for tilværelsen og dens muligheder, mennesker som ikke er bange for at afprøve de forskellige tilbud tilværelsen byder på. I dag vil vi nok kalde dem igangsættere. De er med til at åbne folks øjne for, at tiden ikke er en statisk størrelse, hvor alting blot skal køre som det altid har gjort. For sådanne mennesker er "Plejer" en udfordring.

Hovgaards far

De små byer ude på landet har ikke vrimlet med dem, men under først verdenskrig fik man i Øster Hornum en ny indbygger, som vi nok i dag ville kalde en igangsætter. Manden hed Viggo Hovgaard. Han var født den 10. september 1890 i Egtved i Sydjylland, som søn af en lærer, der senere sadlede om og blev handelsmand. På et tidspunkt flyttede familien til Vejgaard.

Faderen, nu kaldet Gammel Hovgaard, boede oppe på loftet i sønnens hus. Faderen var en lille tyk mand, der havde et flot hvidt overskæg, der var blevet helt gult af, at han altid gik og røg på en lang pipe.

Viggo Hovgaard blev uddannet maler, inden han slog sig ned her i Øster Hornum for at starte egen virksomhed indenfor sit fag, hvor der kunne være nok at lave her på egenen. Folk ville nu gerne have tapet på væggene og dørene malet. Han købte hus og værksted i svinget midt i byen. I hjørnet, der vender ud mod Brugsen og mejeriet indrettede han butik, hvorfra der solgtes maling og tapet.

Orglet, som Hovgaard spillede på

Samtidig viste det sig, at manden også var musikalsk og kunne betjene et orgel. Derfor blev han organist ved kirken, et job han bestred til sin død. Før hans tid havde det været den fungerende andenlærer ved byens skole, der med vekslende talent havde spillet i kirken.

Det var ikke nok for Hovgaard. Han ville sætte nyt i gang. Og nyt på det tidspunkt var elektriciteten, som man på det tidspunkt havde i de større byer.

Det kan være svært at fatte for os, der som en selvfølge tænder for Internettet, bruger vaske-maskine, tørretumbler og alt muligt elektrisk isenkram, som vi har fyldt vort hjem med, at det blot er et par generationer siden, at grundlaget for det hele så småt blev hver mands eje. De store grundlæg-

gende opdagelser for vores teknologiske tid fandt sted omkring århundredeskiftet, altså i Viggo Hovgaard's ungdom. Tingene myldrede frem, Edison sad ovre i Menlo Park og opfandt den ene nye ting efter den anden, og vi var hurtige til at tage alt det nye til os og få dem forbedret, så de kunne bruges af hvermand. Hvor er det gået hurtigt.

Klapsejler på Øster Hornumvej 14

Af egentlig teknologi havde man i århundreder kendt til vandmøllerne, senere vindmøllerne, og deres brug, men ellers var avanceret teknologi et ret ukendt område. Ved århundredeskiftet havde man ganske vist en hestegang på Abildgård, og et par andre steder, men det var alt. Petroleumsmotorerne var begyndt at holde deres indtog på gårdene, nogle stationære, andre blev lejet til særlige formål, såsom tærskning. Nu hørte man om alt det nye der var undervejs, og vel var man spændt og skeptisk, men samtidig havde man da også interesse i at få del i det, der måtte komme.

I løbet af få år fik alle ejendomme en klapsejler ved laden, eller en vindrose som de også kaldtes alt efter modellen. Nu havde man på gårdene en god, stabil og gratis kraftkilde til at trække maskinerne med, hvis det da ellers blæste. Inden døre blev tidligere tiders tællepråse afløst af petroleumslamper i mange udformninger, af petromax eller karbidlamper, der ganske vist gav et stærkt lys, men som også var tvivlsomme i brug, rengøres skulle de også.

I begyndelsen af århundredet var Øster Hornum en meget lille by, der stort set kun bestod af de gårde og huse, der lå langs Bygaden (Nibevej) og nedenfor kirken, og gennem byen løb der en lille bæk, som havde sit udspring ude ved Abildgård. Hvor sportspladsen nu ligger, var et meget sumpet område, hvorfra vandet samlede sig til bækken, der her fra løb i skellet mellem husene på Nibevej og husene på Gl. Skolevej. Mange steder langs bækken var der flere kilevæld, hvoraf en del blev brugt til afkøling af madvarer. På østsiden af Nibevej lå præstegårdsdammen, der på den tid var meget større end i dag. I bunden af den fossede vandet op fra et antal kilder. Det overskydende vand løb ud i bækken. På vestsiden af Nibevej lå branddammen, der blev brugt til mange formål, såsom vanding af kreaturer og til at stille vogne ud i, så deres træhjul kunne trække vand i den tørre tid. I denne dam sås ligeledes et antal kildevæld. Det overskydende vand løb ud i bækken. Bækken, som bliver til Hassersis å, ender i Limfjorden. Vandet fra branddammen blev gjort til dam for et elektricitetsværk. Det gik sådan til.

På denne tid, det var under første verdenskrig, gik den altid teknologiinteresserede malermester Hougaard og Christian Rønn sammen om at få stablet et elektricitetsværk på benene, så folk i byen kunne få elektrisk lys at se ved om aftenen.

Billede dammen fra 1934, da den blev omdannet til mere kultiveret "Svanedam".

Ved det nordøstlige hjørne af dammen, hvor den lille bro nu er, fik de stemmet så meget op, at dammen blev til en egentlig mølledam med stigning ud imod udløbet i bækken. For at sikre sig vand nok, fik de lavet et par ekstra borer i dammen. Vandet lå i øvrigt meget højt i jorden i byen den gang.

Når det var ved at blive mørkt, gik Chr. Rønn over til dammen og hev stigning op, så vandet kunne falde ned i bækken, hvor man havde fået installeret en turbine, som trak en jævnstrømsmaskine, der kunne forsyne borgerne med strøm nok til at de kunne få læselys i hjemmene. Hvilket fremskridt!

Det hele var nok meget primitivt, også installationerne i de små hjem, og der var også begrænsninger på, hvad man kunne tillade sig med al denne luksus. For det første var der problemet med at få vand nok. Det krævede, at man fik sat stigbordet i hver aften, så når klokken var ved at være hen imod 22, gik Christian Rønn over og lukkede for vandets udløb til turbinen. Forinden havde han dog blinket 3 gange med strømmen, så folk ude i byen kunne forberede sig på mørkets komme og enten vælge at gå i seng, eller også få tændt for petroleumslampen.

En anden begrænsning bestod i, at kapaciteten kun rakte til lys, ikke motorer, og ingen måtte have pærer med større effekt end 25 watt. Det var altså ikke noget kraftigt lys, man kunne have over spisebordet, men dog nok til at man kunne se at læse og sy, hvis man var tæt nok på. Men trods alt havde man nu her ude på landet begyndt at få del i de nye tiders fremskridt.

Det fortælles i øvrigt, at strømmen en aften udeblev rundt om i byen, og da man så ville undersøge årsagen hertil, opdagede man, at maler Hougaards malersvend havde fået fat i en 200 watts pære, med det resultat, at han stjal al strømmen fra de øvrige brugere. Større effekt havde anlægget trods alt ikke. Eksperimentet, som man må kalde det, varede ikke så længe, men trods alt forsynede bækken og dammen byen med lys i perioden fra omkring 1915 til først i 1920'erne, hvor HEF for alvor begyndte at trække sine vekselstrømskabler ud over hele Himmerland, og så måtte vort eget lille værk lukke.

Øster Hornum var langt fra det eneste sted, hvor man eksperimenterede småværker. Ejeren af Hyldal Mølle lavede også strøm, og havde planer om at kunne forsyne store dele af Himmerland med strøm, en plan der dog aldrig blev realiseret. Han manglede nok lige at få foretaget et par beregninger over anlæggets kapacitet.

Støvring havde ligeledes sit eget jævnstrømsværk, der hentede kraften fra den store mølledam. Egebæk Kilde ved Gravlev leverede, med en afstrømning på 30 liter i sekundet, i en periode vand til et elektricitetsværk for Gravlev og Oplev. Her i byen havde malermester Hougaard desuden sit eget miniprojekt, nemlig en lille vindmølle i gavlen af sit hus. Den trak en dynamo, og den kan da også have trukket en mindre pære, når der da ellers var blæsevej.

Sminkøren Hougaard nederst til venstre

I 20'erne dukkede det nye medie, radioen frem, og det optog naturligt nok mange mennesker. Mange steder så man, at cykelsmede og andre småhåndværkere begyndte at bygge radioer for folk. For nogle af dem blev det til egentlige radiofabrikker. Med Viggo Hovgaards virketrang, så måtte han naturligvis også prøve sine evner af på det felt.

Det nye forsamlingshus fra 1907 var oplagt til brug for mange dilettantforestillinger, og her blev han selvfølgelig også engageret; for som malermester måtte han jo klart være byens bedste til at sminke de optrædende.

Da bilerne begyndte at dukke frem på landevejene, blev Hovgaard som en selvfølge stærkt optaget af dette nye transportmiddel, og han blev den anden på stedet, der fik anskaffet sig sådan et køretøj. Det var

længe før almindelige folk kunne drømme om at besidde en bil. Engang var han helt i Viborg og havde en gårdmand med som passager. Der var varmt og stille vejr, så kalechen var slået ned. Da de ankom til Viborg, sagde gårdmanden: ”Det er mærkeligt - der er pludseligt blevet helt stille vejr”. Det var hans første biltur, og han tænkte ikke på, at de havde raset gennem luften med helt op til 40 km. i timen. Da Hovgaards store Chevrolet under krigen var klodset op i garagen, blev den af de større drenge brugt til at lege i. I sådan en bil kunne man komme langt omkring.

Et par af Hovgaards døtre i atelieret

Og så var han byens fotograf. Allerede længe havde folk ladet sig fotografere. En tur til Tønnies i Ålborg for at "blive taget af" var der mange, der havde gjort, og rundt omkring på landet var der i kortere eller længere tid mange fotografer – med eget atelier. Nibe, Støvring, Skørping, ja, sågar Sønderup havde en fotograf. Noget prangende atelier kunne Hovgaard ikke opvise, men et stykke stof ude i malerværkstedet kunne godt danne en acceptabel baggrund for et ungt menneske, der ville fotografere.

Eller han havde apparaturet med sig, når han var ude på en gård for at tapetsere, for måske skulle bonden også fotografere, helst sammen sin fornemste hingst. Interessen for fotografering delte

Hovgaard med lærer Stig Nielsen i Guldbæk, der blev hans gode ven.

Guldborg

Emmy

Viggo Hovgaard var gift to gange. Første gang med Guldborg med hvem han havde børnene Gerda og Hartvig. Da Guldborg døde, stod han alene med sine to små børn.

Snart efter giftede Viggo Hovgaard sig med hjemmets unge pige. Det var Emmy fra Gudumholm (1901-1981). Med hende fik han Ingeborg, Knud Erling, Folmer, Bent og Bitten.

Ved siden af alle de aktiviteter Hovgaard selv havde gang i, rummede hjemmet også byens telefoncentral. Den kunne Emmy så passende stå for, da hun jo med alle de mange børn var bundet til hjemmet. Antallet af abonnenter i sognet var ret begrænset i mange år, og numrene havde Emmy i hovedet, så man kunne bare bede om bageren eller smeden, når man ringede centralen op for at få forbindelse med omverden. Emmy passede telefoncentralen, til den lukkede i 1969.

Hovgaard gamle hus til højre

Hovgaards nye hus til højre

Emmy ved telefoncentralen

Hvornår telefoncentralen i Øster Hornum blev oprettet er usikkert, men af sognerådets forhandlingsprotokoller ser det ud til at være i 1899.

Det hus Hovgaard købte, da han kom til byen, må åbenbart have været for dårlig, for i 1925-26 blev det revet ned for at blive erstattet med det store, flotte hus der stadig står i svinget på Nibevej. Mens byggeriet stod på, boede familien i et par rum ovenover værkstedet bag forhuset.

Hovgaard, der var perfektionist, var en dygtig og meget brugt maler, så der var nok at lave. Hans mange aktiviteter gjorde imidlertid også, at det kunne knibe med at overkomme det hele. Det kunne hænde, at han måtte halse hjem for at skifte tøj i en fart, dersom der var en begravelse, han skulle op at spille til i kirken.

Viggo Hovgaard døde allerede i 1946, kun 56 år gammel af en svær sygdom. Han blev opereret på sygehuset i Nibe, og her lærte han lægen Brinth Nielsen at spille orgel. Det blev så også ham, der kom til at spille ved Hovgaards begravelse. Hovgaards søn Knud Erling malede videre efter faderens død, indimellem med hjælp af storebror.

Stolt gårdejer og lille pige højt til hest

I kirken blev han afløst af Kristine Andersen. Senere delte hun arbejdet med Birte Andersen, der var gift med kommunens kæmner Christian Andersen. Senere overtog Birte Andersen hele arbejdet som organist.

Hovgaards datter Bitten har overladt lokalarkivet en stor samling af faderens glaspladenegativer, og illustrationerne til artiklen her er for det meste fra denne samling. Desværre har tidens tand været lidt hård ved en del af de ret ømfindtlige glasnegativer, men alligevel er det lykkedes at scanne de fleste af dem.

På Lokalhistorisk Arkiv i Øster Hornum er der udprintninger af de fleste af billederne.